

27. marec

Svetový deň divadla

Svetový deň divadla si pripomínáme od roku 1962. Určite je medzi vami dosť tých, ktorí sa do divadla ešte nedostali, stačí im, keď si pozrú divadelnú hru v televízii. A sú ľudia, ktorí si jednu hru v divadle pozrú aj niekoľkokrát.

Je divadlo v živote dôležité? Nuž, nezahynuli by sme bez neho, ale ani by sme nežili plnohodnotne. Divadlo nás obohacuje vnútorne, vtiahne nás do úplne iného sveta, v akom žijeme. Priblíži nám situáciu, ktorá nás ohromí, šokuje, poteší, povzbudí. Má špecifickú atmosféru, na javisku vidíme hrať známych hercov. Ak sú dobrí, nemáme pocit, že hrajú, zdá sa nám, že oni naozaj žijú iný život a nastavujú nám zrkadlo.

Viem, že poznáš slávne mená autorov divadelných hier. Určite si počul o Sofoklovi a Aristofanovi z antického Grécka, o Angličanovi Shakespearovi, francúzskom

dramatikovi Molièrovi a mnohých ďalších. A čo naše divadelné tradície? Mali sme aj my dramatika, ktorého diela sa hrávajú dodnes? Mali veru. Starší brat Sama Chalupku Ján medzi nich určite patril. Jeho hra Kocúrko rozosmieva divákov presne tak ako v deň svojej premiéry, ktorá bola v roku 1830 v Liptovskom Mikuláši v réžii Gašpara Fejérpatakyho-Belopotockého. Podobne je to s hrami Palárika či Tajovského. Vieš, že sme medzi hercami mali aj šikovné ženy? Prvou slovenskou ochotníckou herečkou bola Anička Jurkovičová, ktorá sa stala manželkou štúrovca Jozefa Miloslava Hurbana. Možno rozmýšľaš nad tým, čo znamená slovo ochotník. Je to divadelník, ktorý hrá divadlo z lásky k nemu, nevykonáva ho ako povolanie, na ktoré sa musel pripraviť vysokoškolským štúdiom. Aj dnes máme veľa dobrých profesionálnych a ochotníckych hercov. Na Slovensku je množstvo profesionálnych divadiel: okrem Slovenského národného divadla a ďalších scén v Bratislave máme divadlá v Košiciach, Prešove, Spišskej Novej Vsi, Martine, Trnave, Nitre, Banskej Bystrici, Zvolene, Rožňave, Komárne, Žiline. A keby som začala spomínať ochotnícke divadlá, nestačila by nám táto stránka.

Ako vidíš, divadelné tradície máme. Preto je najlepšie osláviteľ tento zaujímavý svetový deň tak, že sa do divadla s rodičmi alebo so školou vyberieš. Že si ešte na dospelácke divadlo nedorástol? To nič, osláv teda divadlo určené pre teba – 20. marca si pripomíname Svetový deň divadla pre deti a mládež a o deň neskôr Svetový deň bábkarstva.

28. marec

Deň učiteľov

Netvár sa tak zvláštne. Áno, aj učitelia majú svoj sviatok. Starajú sa o to, aby sme sa dokázali naučiť všetko, čo potrebujeme k životu. A preto si zaslúžia mať svoj deň. Medzinárodná organizácia UNESCO vyhlásila, že Medzinárodný deň učiteľov sa bude oslavovať

5. októbra. V ten deň v roku 1966 bola podpísaná Charta učiteľov, ktorá rieši ich postavenie v spoločnosti a sociálne podmienky, v akých vykonávajú svoje povolanie.

Právom sa teraz pýtaš: prečo má v tejto knihe Deň učiteľov dátum 28. marec? Nuž – je to preto, lebo u nás sa dlhé roky oslavuje Deň učiteľov ako spomienka na veľkého pedagóga Jana Ámosa Komenského, ktorý sa narodil na Morave a svojich predkov mal aj na Slovensku. Keď sa ako mladý učiteľ vrátil po štúdiách učiť do Přerova na Morave, raz dva prišiel na to, že škola sa od jeho žiackych čias vôbec nezmenila. Videl, že žiaci iba bezducho naspamäť opakujú texty, že sú v škole trestaní, slovom – žiadna zmena. A hoci bol Komenský členom a neskôr aj biskupom cirkevnej organizácie Jednota bratská, veľkú časť svojej energie venoval práve pedagogike a vyučovaniu. Napísal o tom veľa múdrych kníh, a tak ho v celej Európe začali pozývať, aby prišiel pomôcť zreformovať školstvo. Pôsobil v Anglicku, Švédsku, Prusku, poľskom Lešne, uhorskom Blatnom Potoku a rok dokonca aj v Skalici. Svoj život dožil v holandskom meste Naarden, tam je aj pochovaný a má tam múzeum.

O čo vlastne Komenskému v jeho pedagogických spisoch išlo? V najslávnejších knihách Veľká didaktika a Svet v obrazoch žiadal, aby mal právo na vzdelanie každý: bohatý, chudobný, chlapec alebo dievča. Aby na hodinách bolo príjemne a zábavne, aby sa žiaci neučili všetko naspamäť, aby sa im nedávalo toľko úloh, aby si všetko mohli overiť pomocou pokusov. Ale veď to sú moderné metódy, ktoré platia dodnes! Porozmýšľaj, ako je to u teba v škole. A uvažuj, prosím: to, že sa musíš na zajtra naučiť naspamäť štvorveršovú básničku, nie je žiaden nátlak, dokonca ani vyžadovanie ovládania násobilky a vybraných slov. Sú isté poznatky, ktoré by mali byť samozrejmosťou.

Všimol si si, aký bol Komenský moderný? A to žil v rokoch 1592 – 1670. Zaslúži si, aby sme si na neho v deň jeho narodenia spomenuli.

31. marec

Veľká noc

Veľká noc je najvýznamnejší kresťanský sviatok. Ľudia oslavujú, že Ježiš Kristus vstal z mŕtvych. Dátum Veľkej noci je každý rok iný. Je mi jasné, že ľudia si nedržia v hlave, že Veľkú noc oslavujeme prvú jarnú nedeľu po splne mesiaca. A tak sa spoľahneme na kalendár. Upokojme sa tým, že tieto sviatky slávime v marci alebo apríli. V roku 2024, keď vyjde táto knižka, by mala byť Veľkonočná nedeľa 31. marca.

Veľkonočný týždeň sa začína Palmovou nedeľou, ktorú poznáme aj ako Kvetnú. Oslavuje sa ňou príchod Ježiša Krista do Jeruzalema, kde ho ľudia vítali kvetmi. U nás si veriaci dávajú v kostoloch posvätiť prútiky s bahniatkami, ktoré ich potom budú chrániť

pred chorobami. V roku 2023 došlo v názvoch veľkonočných sviatkov k úpravám, tak sa aj zaužívaný názov Zelený štvrtok zmenil na Štvrtok svätého týždňa. V názve Zelený štvrtok sa odrážala zeleň Getsemanskej záhrady, v ktorej chytili Ježiša. Vtedy v kostoloch u nás zmĺknu zvony. Na Veľký piatok, ktorý sa po novom volá Piatok utrpenia Pána, Ježiša ukrižovali. Neslúžia sa omše a je to deň najväčšieho pôstu v roku. Na Bielu, teda Svätú sobotu sa veriaci pripravujú na príchod vzkriesenia. Večer sa konajú v kostoloch omše a zasa zvonja zvony, tentoraz už o čosi radostnejšie. Na Veľkonočnú nedeľu Pánovho zmŕtvychvstania sa končí štyridsaťdňový pôst a kresťania sa radujú z toho, že Ježiš Kristus vstal z mŕtvych. A na Veľkonočný pondelok, ktorý sa po novom volá Pondelok vo veľkonočnej oktáve, to vypukne – začne sa čas oblievačky a šibačky, chlapani sa činia od samého rána a dievčatá, mokré a vyšibané, ich obdarujú maľovaným vajíčkom. Nuž, takto nejak to donedávna bývalo. Dnes si mnohí ľudia Veľkú noc spájajú aj so sviatkami jari a namiesto oblievačiek chodia celé rodiny do prírody. A či sa nové pomenovania veľkonočných sviatkov ujmú? Medzi veriacimi určite, ostatná časť spoločnosti ešte dlho ostane pri doteraz zaužívaných názvoch.

Veril by si, že zvyk šibania a oblievania je starý už dvetisíc rokov? Preniesol sa k nám ešte z pohanských čias oslavujúcich znovuzrodenie prírody. Napríklad voda, ktorou dievča obľali, musela byť živá, to znamená z potoka alebo rieky. Aj šibačka bola inakšia. Slobodný mládenec sa obradne prútkom dotkol nôh dievčata, potom drieku a nakoniec rúk. Súviselo to so zdravím a vrtkosťou, plodnosťou aj pracovitosťou. Ak sa dievča chlapcovi páčilo, postavil jej o pár dní máj a mohla sa plánovať svadba. Oblievať a šibať chodili len slobodní mládenci k slobodným dievčatám. Dnes sme tieto zvyky buď úplne vypustili, alebo sa prispôbili dobe. Už dávno nedávajú dievčatá chlapcom maľované kraslice, ale skôr čokoládové, prípadne rodičia dievčata dajú oblievačom peniaze. Nikto však nevraví, že sa nemožno vrátiť k tradíciám.

1. apríl

Medzinárodný deň vtáctva

Prvý apríl je nielen Medzinárodným dňom vtáctva, ale aj Dňom bláznov. Tento druhý, kuriózný význam, mu prischol preto, lebo v stredoveku sa oslavoval príchod nového roka koncom marca, trval osem dní a oslavy vyvrcholili práve 1. apríla. Kalendár sa však zmenil, nový rok sa posunul na 1. januára a tí, ku ktorým sa táto zmena nedostala, si stále oslavovali po starom. Nuž – stali sa tak akými bláznami, ktorí vytŕčali zo systému.

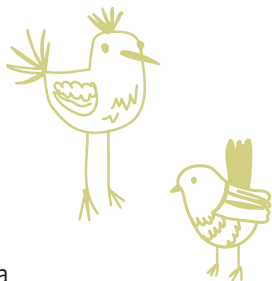
Vráťme sa však k našim vtákom. Prečo si ich pripomíname práve v tomto období? Lebo vtedy sa k nám vracia z južných krajín najviac vtáctva. Vedel by si odhadnúť, koľko druhov vtákov sa k nám touto migráciou dlhou tisíce kilometrov dostane? Ide až o päťdesiat druhov sťahovavého vtáctva! Ako prvé prilietajú do našich končín pinky, škovránky, drozdy plavé, strnádky, lastovičky, bociany a mnohé ďalšie vtáky. Niektoré prekonajú

tisícky kilometrov. Veď len z južnej Afriky na Slovensko ich preletí lastovička takmer deväťtisíc.

Vieš, kto bol Oto Herman (1835 – 1914) a ako súvisí s oslavami Dňa vtákov? Tento zanieteny ornitológ pochádzal z Brezna a bol jedným z priekopníkov ochrany prírody v Uhorsku. Založil Krajinský zväz ochrany zvierat v Uhorsku a v roku 1900 sa práve jeho zásluhou vyhlásila pre školy akcia pod názvom 1. apríl – Deň vtákov a stromov. Prí-
pomíname si ju dodnes ako Medzinárodný deň vtáctva na celom svete. Aby ťa neplietlo, že Oto Herman sa narodil v Brezne a bol významnou osobnosťou v Uhorsku. V prvej polovici 19. storočia patrilo Brezno a dnešné územie Slovenska do Uhorska. Okrem Maďarov patrili do Uhorska aj Rumuni, Slováci, Nemci, Chorváti, Srbi a Rusíni. Uhorsko bolo mnohonárodné.

Vedel by si uhádnuť vtáky podľa spevu? Tipujem, že pri kukučke a hrdličke by si sa nepomýlil. Sýkorka má zvuk asi takýto: ci-trrn, ci-trrn alebo ci-ci-trn, ci-ci-trn. Maličký kolibkárik čipčavý si spieva: čip čap, čip čap, čip čap. Zaujímavý hlas vydáva daťeľ. Okrem ťobkania do kôry stromov sa ozýva zvukom kök. Sova v noci o sebe dáva vedieť svojim huu hu hu uuu huu, niekedy aj kujit. Hlasy nášho vtáctva si môžeš vypočúť aj na internete a potom budeš v prírode výborne zorientovaný. Tak teda do toho.

2. apríl

Medzinárodný deň detskej knihy

Deň detskej knihy vyhlásila Medzinárodná únia pre detskú knihu (IBBY) na počesť rozprávkara Hansa Christiana Andersena, ktorý prišiel na svet 2. apríla 1805. Keď slávny Dán z tohto sveta r. 1875 odišiel, zanechal nám krásne rozprávky, ktoré naďalej rozvíjajú

v čitateľoch lásku k slovu a k čítaniu. A hlavne posilňujú v človeku vieru, že dobro nakoniec zvíťazí – veď čo by to bol za život, keby tak nemalo byť?

U nás na Slovensku tento sviatok slávime naozaj zaujímavo: už štyridsať rokov sa každý rok vyberie skupina spisovateľov, ilustrátorov, vydavateľov a nadšencov detskej knihy za svojimi čitateľmi po Slovensku. Autobus ich odvezie do niektorého slovenského mesta a tam sa tri dni všetci stretávajú ako jedna veľká rodina, ktorá sa dlho nevidela, iba si posielala odkazy cez písmenká v knihe. Tento zaujímavý autobus navštívil už dvadsaťpäť slovenských knižníc, niektoré z nich aj viac ráz. A verte mi, že je ešte plno takých miest, do ktorých rozprávkový autobus nezavítal: Humenné, Bardejov, Stará Ľubovňa, Levoča, Nové Mesto nad Váhom, Myjava, Lučenec a takto by som mohla vyrátávať ešte dlho.

Nemysli si, že Slovensko je v Medzinárodnej únii pre detskú knihu len takým maličkým a nenápadným členom! Naposledy mala Slovenská republika patronát nad Medzinárodným dňom detskej knihy v roku 2006. Okrem toho sa u nás každé dva roky koná v Bratislave Bienále ilustrácií detskej knihy. A na túto svetovú výstavu posielajú svoje ilustrácie umelci z mnohých krajín. Myslím si, že ilustrácia v knihe je takmer taká dôležitá ako text. Niektoré obrázky z detských knižiek v nás zostávajú celý život. Keby som teraz začala vymenúvať našich spisovateľov pre deti a ilustrátorov, sedeli by sme tu pekne dlho. Skús sa pozrieť do svojich knižiek, ktoré to sú. Ja ti len prezradím, že máme toľko dobrých spisovateľov pre deti a toľko šikovných ilustrátorov, že sa o budúcnosť detskej knižky nemusíme báť.

Keď raz budeš dospelý, je dosť možné, že aj ty sa staneš tvorcom detskej knihy. Budeš šíriť posolstvo dobra a deti ťa budú mať rady. Možno by si sa na to mal už pripravovať.